

Elena Netcu - "Vânzător de amintiri"

Dacă Antoine de Saint Exupery spusese *"Sunt din copilăria mea așa cum sunt dintr-o țară"*, cred că nu greșim dacă afirmăm că pentru doamna Elena Netcu țara poate fi poezia sau scrisul, în general. Poezia este cea care oferă autoarei acel confort spiritual, acel spațiu identitar. Se pare că scrisul a devenit pentru dumneai *"un modus vivendi"*. Nu-și poate percepe altfel existența decât prin scris, dovada o reprezintă atât volumele anterioare de poezie și de proză, precum și romanul pe care-l așteptăm cu interes.

Trăim într-o lume în care literatura, poezia, în special nu se mai citește. Cu timp înainte, Titu Maiorescu afirmase că poezia este *"un product de lux al vieții intelectuale"*, adresându-se exclusiv unui public elitist. Astăzi, preocuparea pentru viața de zi cu zi, asaltul tehnologiei ne îndepărtează treptat de poezie. Iar aceasta este o formă de întoarcere la ceea ce suntem în profunzime, o cale de reinterioriza esența noastră, eul nostru original. Așa cum afirmase N. Stănescu, *"orice om poartă în sine poezia; poetul este doar cel care o transcrie"*. Așadar, poezia este cea care ne face să ne regăsim, să redescoperim frumusețea vieții. Acest lucru reușește poezia doamnei Netcu: ne trezește conștiința asupra bucuriei de a trăi, de a prețui clipa, de a redescoperi frumusețea fiecărui anotimp, de a observa aspectele banale, mărunte ale existenței, dar care ne fac să simțim că trăim.

Poezia doamnei Netcu este o parte a sinelui pe care ni-l dezvăluie cu generozitate. Lecturând volumul, asistăm la un parcurs existențial împărtășit, descoperim o poetă sensibilă, iubitoare de natură, de frumos, cu împliniri și dezamăgiri, cu o conștiință acută a efemerității omului, dar cu puterea de a învinge timpul prin logos, prin scris. Poemele reunite în acest volum sunt definite de un lirism reflexiv, adoptând deseori tonalități confesive și exteriorizând tensiuni tragice. Ele devin matcă a neliniștitoarelor emoții, dezvăluind o structură meditativă acumulată în fondul textual.

Antologia ne oferă un periplu prin diferitele stadii poetice și prin biografia/trăirea surprinsă în formule plastice. Referințele culturale, de la Van Gogh, Dali până la Octavian Paler, referințele mitologice și intertextul aduc un plus de receptivitate artistică. Este o poezie modernă, atât prin tehnica poetică utilizată, îngambamentul, cât și prin imagistică.

Deși timpul, natura, iubirea și moartea alcătuiesc un cvadruplu tematic, axul central al poemelor îl constituie preocuparea pentru definirea creației și a condiției creatorului convertite în ars poetica, uneori camuflete în poezii cu aspect de colind de toamnă, de trecere *"Leru-i ler să nu m-ajungă/ Desfrunzirea de cuvânt"*. (Rug de secunde) Este surprins, de asemenea, și efortul creator. Imaginea dură a unei răstigniri a artistului, *"mă bat în cuie"* amintește de concepția despre poezie a lui Nichita Stănescu, pentru care poezia era hemografie, adică scriere cu sânge explicată astfel: *"Te scrii pe tine pe dinăuntru sufletului tău mai întâi, ca să poți mai apoi să scrii pe dinafară sufletele altora."* Astfel, uneori, creația, opera este resimțită dureros:

"Poemul acesta mă doare

Am răstignit în el

Secunde fierbinți

Din carnea și sângele meu

Sap mereu într-o fântână

Bucăți incandescente de lună

Și lava fierbinte

Se varsă-n cuvinte...” (Mă doare poemul acesta).

Autoarea devine ”un cavaler al cuvintelor” care dezvăluie ”cu dureri de facere” ”nașterea” artistului prin cuvânt (*Cavalerul cuvintelor*). Metafora, comparația și epitetul sunt elementele de expresivitate artistică frecvent folosite. ”*Lupta fără de sfârșit*” din poezia *Galopând în jarul cuvintelor*, concretizată la nivel stilistic prin antiteza *jar, foc/ frig*, concentrează condiția artistului, fericirea și blestemul creatorului. Alteori, este surprinsă căutarea dramatică a cuvântului, a inspirației:

Scormonesc cuvintele

Până la nori ...

Și iarăși întind cuvintele pe zare

Ca o corabie în naufragiu (Umbra gândului) .

Cuvântul apare, în grilă mitică, precum fructul interzis care, odată mușcat, vina de a fi/ deveni artist nu mai poate fi înlăturată.

”Și inima-mi se face

O rază în cuvânt

Iar pomul se desface

Si mușc din fructul sfânt

Cuvântul din cuvânt” (Se tulbură lumina).

De la metafora ”boabelor de piper” la metafora ”lăncilor”, cuvântul este investit atât cu semnificația creației, a poeziei, cât și cu sensul denotativ al instrumentului de comunicare prin care se poate înălța sau coborî, mângâia sau lovi. (*Cuvinte – boabe de piper*)

Eul liric trăiește o dramatică relație cu timpul. Dramatismul trecerii este surprins într-o formă agresivă, într-o imagine de mare forță de concretizare a abstractului: ”*roata dințată a orei trece peste noi*”. Timpul corporalizat, ”*trupul orei*”, se convertește într-un temut dușman, ”*felină neiertătoare*”, iar încercarea de sustragere trecerii dobândește forma unei vânători: ”*Secundele mă pândesc mereu...*” (*În aburul apusului*). Amprenta timpului schimbă imaginea de altădată: ”*m-am războit cu timpul/ și mi-a rănit fruntea în semne mirate*” (*În neîntoarcere*) sau ”*Privește cum orele se-agață de părul tău înzăpezindu-l/ Și trupu-ți miroase a ninsoare*” (*În scorbura vremii*). Tot aici întâlnim aceeași perspectiva asupra timpului agresiv care ”*sapă nemilos în noi*” instituind o boală care ”*macină până la os*” (*Cavalerul cuvintelor*) sau asupra zilelor ce ”*trec prin noi în rafale*”. Lupta cu timpul devine una pierdută, cu morile de vânt: ”*Trec în galop printre zile și nopți/ Ca un dor*

Quijote”, ducând la uitarea de sine, la o criză identitară ce nu poate fi depășită: ”*Și mă tot întreb cine sunt...*” (Călăreț rătăcind printre clipe).

Definit printr-o bogată recuzită: clepsidra, ceasul, secunde, înserarea, zilele, orele, toamna, imaginea unui cal în galop trecând printre vârste (*Scânțește amara mea clepsidră*), timpul este completat de motivul așteptării ființei iubite peste anotimpuri, a căutării printre cuvinte: ”*trunchiul se curbează îmbătrânind/ Iar frunzele năucite de așteptarea ta/ Se duc de-a rostogolul Nu te găsesc printre cuvinte*” (*Tristă tăcere*). Se remarcă forța imagistică deosebită, răscolitoare: ”*se răvășesc dorurile în neodihnă/ ca o nebună alergare de cerbi*” (*Nu te-apropia*) și preferința pentru natura sălbatică, primară, singura care mai permite trăirea originară.

Sunt frecvente simbolurile ascensionale, unele poezii fiind pe verticală, cu înălțări și doar aparente coborâri spre teluric, spre acvatic, spre vegetal - pasăre, aripi, copac - *să urc cuvântul/ Pe alte ruguri de cuvinte...* (*Suflet fără vamă*). Natura devine o pârghie de exteriorizare a propriilor trăiri. Ființa poetică incandescentă, în solitudine devine element integrator naturii. Uneori, această integrare maschează dorința de eternizare:

”Schimbă-mă în frunza ta

Să mă rumenesc ca ea

Și topească-se în lut

Frunza mea cu tremur mut.” (*Rugă de toamnă*)

Tot ca integrare în natură, urmare a sentimentului târziului și al frigului, apare și imaginarea unui alt destin:

”Și-n noul meu destin mocnit

Însămânțat și neivrit

În lume n-aș mai fi femeie

Ci doar un vis de orhidee.” (*Doar un vis de orhidee*)

Chiar dacă se apelează la un ton de poveste, acesta ascunde tot trecerea (*Pentru calul din poveste*), iar timpul estompează totul. Viața devine un ”*drum spre apus*” din care ”*numai sufletul rămâne*”, cuvântul, poezia.

”Dar din toate câte sunt

numai sufletul rămâne

Să atârne de cuvânt

Timpul se arcuiește

Curbându-mă spre apus” (*Continuă râvnire*).

Vocea lirică simte fiorul abrupt al sfârșitului, iar opoziția dintre acesta și ”*cuvintele încă neîncepute*” determină ca o consecință firească ruga pentru oprirea trecerii, ca la Blaga:

”Gândule, târziule,

adulmecă stelele

să-mi oprescă clipele.” (Gândule, târziule)

Tumulul sufletesc, tremurul lăuntric este surprins în metafore sugestive: ”sufletul în rostogol”, ”clocot de apă-ntr-o fântână”. (Mi-e sufletul în rostogol)

Ceea ce ar sfida trecerea timpului este iubirea, figurată prin motivul îmbrățișării sau prin mitul androginului care se convertește într-o căutare frenetică a celuilalt pentru a reconstitui întregul pierdut.

”Am fi două nebănuite ofrande...

Hai să ne înscriem

Pe aceeași orbită

Căutându-ne mereu.” (În umbra inimii mele)

Iubirea este văzută ca ordo amoris, instituind o nouă organizare a lumii, prin afect. Cuplul este surprins într-o stare de imponderabilitate: ”Plutesc așa vreme de un sărut” (Ne înecăm în cuvinte). Alteori, instanțele lirice nu întregesc cuplul, rămân în ipostaza de eu și tu, în definiții metaforice: ”Tu, copac gânditor”, ”eu, vremelnică trestie firavă și neștiutoare”. (În bătaia inimii)

”Tu veneai către mine cu tălpile ninse

De-atâta așteptare

împovărat de propria-ți uitare

Tu veneai către mine cu un prelung oftat

Iar zâmbetul tău se topea într-un freamăt de stea

Tu veneai către mine ca un fulger

Cu viața în palme și bătută de vânt

Ca o inserare te așteptam

În biciuirea limbilor de ceas

Într-un ultim popas

Amăgindu-mă.” (Tu veneai către mine)

Poeziile de dragoste dezvăluie o așteptare continuă, într-o dorință nemărginită de reunire a cuplului ce rămâne însă la stadiul de amăgire. Totuși, întâlnirea ar fi una primordială:

”Vin spre tine cu apă,

Cu foc, cu pământ

Strivind păcatul Evei

de la început...” (Pășește încet).

Elementul definitiv al sentimentului este tot cuvântul prin care se configurează un ritual al iubirii, se instituie o comuniune metafizică: ”O să iau cuvintele tale/ Tot mai neîndurătoare/ Ca să le mestec tandru.” (Neîndurătoare privirea ta)

Alte poezii actualizează eminescian categoriile aproapelui și departelui: ”ard toate cuvintele nerostite/ Ajungând la mine/ Trofee de amintiri.” (Departele tău de mine). Distanța apare ca un

privilegiu, determinând o iluzorie stăpânire a timpului și a spațiului: *"am libertatea spațiului/ și dilatarea clipei"*. Doar finalul dezvăluie nostalgia unor momente care au fost și nu mai pot fi. E o trăire care ne este împărtășită în intensități diferite.

În poezia *"Vând tristețe la pahar"*, autoarea coboară într-o umanitate definită de tristețe, uitată parcă, prezentată statuar:

"Bătrâni la capăt de sat

Ca niște statui

Cu brațe de piatră

Întinse ca ramuri

Se odihnesc la hotar

Răsucind ceasul pe vatră

Apăsare de timp înapoi

Satul vuieste, strâns la cișmea

Bătrânii vânzând la pahar

Tristețea făcută bucăți."

Eul poetic empatizează cu lumea descrisă, devine parte integrantă a acestei umanități. Ironia *"Tristețea făcută cocteil"* nu reușește să atenueze starea transmisă, surprinsă într-un climax al trăirii. La fel de emoționantă este imaginea bătrânilor în poezia *"Râni în anotimpuri târzii"*:

"Iată cum bătrânii satului

scormonesc cărările destinului,

scăpărând cuvintele a rugăciune

Iată cum lacrimile lor împung cerul

Sunt țurțuri tremurători în aer".

Poezia *"Trofee de timp"* devine o metaforă a lumii, a omului surprins în ipostaza trecătorului singuratic prin viață: *"Trecători singuratici/ cu tălpile încinse de mers"*. Recunoaștem același plural asumat: *"ne întoarcem acasă/ cu nimbul în vers..."*. Este vorba despre acea întoarcere la poezie care este definitorie pentru ființa umană. Omul, călător, dincolo de toate se întoarce la esența primordială, poezia.

Nu doar omul apare multiplu ipostaziat: pescar, călător, vânător, ci și Dumnezeu, antropomorfizat în imaginea olarului care plămădește lutul, metaforă a condiției umane prin apartenența la teluric: *"Înalță-mă când lutul zace/ Și fă-mă pasăre în cruce"* (*Amforă în necuprins*). În poezii sunt frecvente recurențele de sorginte religioasă cu efect cathartic: *"mă bat în cuie"*, *"mâinile în cruce"*, *"brațele întinse spre înalt"*.

Se observă, de asemenea și preocuparea pentru autodefinirea poetică, pasărea, trestia fiind măști pe care le încearcă alternativ eul liric: *"Sufletul meu ca o pasăre sclavă/ Pendulează la*

cumpăna dintre cer și pământ/ Sufletul meu o cupă de-otravă” (E luna în iubire) transfigurând un zbulcium al sinelui, o imagine a lumii cu inflexiuni onirice, văzute fantasmatic.

Unele texte iau forma unor discursuri declarative *”Mi-e tare dor de tine, toamnă”*. Deși la prima vedere par poezii picturale, dedicate naturii, în esență transpun drama artistului, a creatorului. În poeziile dedicate anotimpurilor, totul pare a se raporta la instanța eului poetic ce se constituie ca un punct, un centrum mundi, ca un nucleu de la care se face și des-face lumea.

*”Mi-e tare dor de tine, toamnă,
Căci de mine-mi este frig
Când știi că-n miezul meu de frunză
Încet cuvintele se sting ... ”*

Se conturează imaginea unui eu în soluție, implorând eliberarea sau a unui eu incandescent, arzând: *”Sunt lumânare, sunt aed” (Orgolios trofeu).*

Lectorul este introdus în poeme cu toate simțurile. Vizual este asaltat de cromatica ce se derulează ca pe-o *”pânză întinsă pe zare”* de la ruginiu la *”verde pelin”*, finalizând cu strălucirea *”argintării”*; olfactiv și gustativ, predomină izul amar, al migdalei *”Bat mereu secundele”*; dinamica surprinde alergarea de cai sau de cerbi ori ceasul care-și rotește minutarul în așteptarea sfârșitului. Însă dincolo de amenințarea timpului se întrezărește atitudinea ludică de sfidare a lui, eul renăscându-se, reinventându-se: *”Dau secundele de-a dura/ Mă inventez/ Până la miez”*. Ludicul nu exclude, totuși, amărăciunea conștientizării trecerii:

*”Atunci împrumut secunde
De la vânzătorul de ceasuri
Dar și el împarte
Anotimpuri amăgitoare
Galopându-ne viața.” (Vânzător de amintiri)*

”Vânzător de amintiri” este un titlu potrivit pentru poeziile reunite în antologie, nu atât din punct de vedere semantic, cât mai ales ca sinteză a ceea ce a fost scris anterior. Volumul se constituie așadar, ca o chintesență a viziunii poetice, ca o tentație pentru lectură, reușind să transmită într-un limbaj simplu, cele mai profunde stări ale ființei grație abilității scriitoricești a doamnei Elena Netcu de a pulsa viață.

Prof. Oana-Gabriela Agache
Liceul Teoretic ”Grigore Moisil” Tulcea

